

1. BENDRA INFORMACIJA

(Pateikiamas analizės objektas – pasirinkta veiklos sritis, kurioje egzistuoja didelė korupcijos tikimybė, analizės tikslas, analizės laikotarpis, nurodoma kas atliko analizę)

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos korupcijos prevencijos komisija (toliau – Korupcijos prevencijos komisija) 2019 m. birželio 3 d. protokoliniu sprendimu Nr. 6-1929 pritarė, jog akcinėje bendrovėje Lietuvos pašte (toliau – Bendrovė) būtų atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas viešųjų pirkimų srityje (analizės objektas).

Analizuojamas laikotarpis 2017-2019 metai.

Analizę atliko Bendrovės Saugos ir prevencijos departamento Prevencijos ir tyrimų grupės ekspertas Gediminas Sakalauskas ir Bendrovės Finansų ir administravimo padalinio Pirkimų skyriaus vadovė Viktorija Norušytė.

2. ANALIZĖS REZULTATAI

2.1. Analizuotų ir vertintų teisės aktų ar kitų dokumentų sąrašas

(Pateikiami veiklos sritį reglamentuojantys teisės aktai ar kiti dokumentai)

1. 2019 m. vasario 28 d. akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. T-2019-00006 „Dėl Pirkimų organizavimo tvarkos patvirtinimo“ (su visais jo pakeitimais ir papildymais) (galioja, aktualus);

2. 2011 m. birželio 30 d. akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1-296 „Dėl Akcinės bendrovės Lietuvos pašto viešojo pirkimo / projekto konkurso / supaprastinto projekto konkurso vertinimo komisijos darbo reglamento patvirtinimo“ (su visais jo pakeitimais ir papildymais) (galioja, aktualus);

3. 2017 m. rugpjūčio 10 d. akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1-393 „Dėl Akcinės bendrovės Lietuvos pašto mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ (su visais jo pakeitimais ir papildymais) (galioja, aktualus);

4. 2018 m. liepos 4 d. akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1-2018-00053 „Dėl Akcinės bendrovės Lietuvos paštas nuolatinės mažos vertės viešųjų pirkimų komisijos sudarymo“ (su visais jo pakeitimais ir papildymais) (galioja, aktualus);

5. 2018 m. liepos 3 d. akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1-2018-00055 „Dėl AB Lietuvos paštas nuolatinės viešųjų pirkimų komisijos sudarymo“ (su visais jo pakeitimais ir papildymais) (galioja, aktualus);

6. 2018 m. rugpjūčio 1 d. Akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1-2018-00092 „Dėl Akcinės bendrovės Lietuvos pašto atviro konkurso ir skelbiamų derybų bendrųjų sąlygų tvirtinimo“ (su visais jo pakeitimais ir papildymais) (galioja, aktualus);

7. 2018 m. birželio 26 d. Akcinės bendrovės Lietuvos pašto Valdybos nutarimas Nr. 15-48 „Dėl Akcinės bendrovės Lietuvos pašto sudaromų sandorių esminių sąlygų sąrašo patvirtinimo“ (su visais jo pakeitimais ir papildymais) ir jį įgyvendinantys 2018 m. liepos 20 d. akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1-386 (nebegalioja), 2018 m. lapkričio 13 d.

akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1-2018-00191 (galioja, aktualus), taip pat vėlesni šio valdybos nutarimo pakeitimai ir papildymai;

8. 2017 m. rugpjūčio 9 d. akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1-387 „Dėl Pirkimų, kai Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo ir Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo reikalavimai netaikomi, vykdymo tvarkos patvirtinimo“ (su visais jo pakeitimais ir papildymais) (galioja, aktualus);

9. 2019 m. kovo 19 d. Akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1-2019-00102 „Dėl Akcinės bendrovės Lietuvos pašto paslaugų teikimo ir prekių pirkimo – pardavimo sutarčių bendrųjų dalių patvirtinimo“ (su visais jo pakeitimais ir papildymais) (galioja, aktualus);

10. 2018 m. vasario 1 d. Akcinės bendrovės Lietuvos pašto generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1-50 „Dėl Akcinės bendrovės Lietuvos pašto pirkimų organizatorių sąrašo patvirtinimo“ (su visais jo pakeitimais ir papildymais) (galioja, aktualus).

2.2. Vertinimo metodika

(Nurodomas pasirinktas vertinimo būdas (atliktas vidinis tyrimas, atlikta apklausa, atlikta lyginamoji, sisteminė dokumentų analizė, teisės aktų ar procedūrų peržiūra/vertinimas ar kt.)

Vertinimo būdai:

1. Veiklos ir procesų antikorupcinis vertinimas.
2. Bendrovė, įgyvendindama Lietuvos Respublikos susisiekimo ministrui priskirtą valdymo sričių kovos su korupcija programos įgyvendinimo 2019-2020 m. priemonių planą, taip pat atliko vidinius tyrimus (*kitas vertinimo būdas*) dėl dažniausiai kviečiamų tiekėjų į neskelbiamus pirkimus ir pirkimus iš vieno tiekėjo (priemonė Nr. 1.3.11).

2.3. Analizės rezultatas

(Pateikiami esamos situacijos analizės rezultatai ir įvardijamos priežastys, didinančios korupcijos pasireiškimo rizikos lygį, arba kita svarbi informacija. Atliekant analizę reikalinga vadovautis Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 „Dėl valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“¹, taip pat rekomenduojama atsižvelgti į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. nutarimą Nr. 243 „Dėl teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo taisyklių patvirtinimo“²)

Veiklos sritis (viešieji pirkimai) įvertinta pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytus kriterijus ir Specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymo Nr. 2-170 „Dėl valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“ nuostatas (toliau – KPT rekomendacijos).

Pagal du laikotarpius galima skirti, kaip Bendrovėje buvo valdomas korupcijos pasireiškimo rizikos lygis viešųjų pirkimų srityje. Pirmasis laikotarpis: nuo 2017-01 iki 2018-07, antrasis laikotarpis: nuo 2018-07 iki 2019-09.

¹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.399325>

² <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/45fb2df0b02311e39a619f61bf81ad0a>

Pirmuoju laikotarpiu nustatytos pagrindinės priežastys, didinančios korupcijos pasireiškimo rizikos lygį:

1. Nepakankamai reglamentuotas ir apibrėžtas viešųjų pirkimų procesas bei pirkimo procese dalyvaujančių darbuotojų atsakomybės, atskirtos sprendimų priėmimo ir kontrolės funkcijos viešųjų pirkimų procedūrų vykdymo procese;

2. Viešųjų pirkimų poreikis ir planavimas buvo atliekamas neįvertinus su galimu pirkimu susijusios svarbios informacijos, pavyzdžiui, „kaštų ir naudos analizė“.

3. Silpna viešųjų pirkimų prevencinė sistema neužtikrino, kad pirkimai būtų vykdomi laiku ir atliekama tinkama sutarčių valdymo bei vykdymo kontrolė.

Bendrovė, siekdama valdyti šias rizikas, 2018 metais ėmėsi šių prevencinių priemonių:

1. 2018 metais atliko auditą viešųjų pirkimų srityje, kurio metu identifiko ir nustatė prevencines ir kontrolės priemones šiose srityse: a) pirkimų planavimas, b) pirkimų inicijavimas ir vykdymas, c) asmenų, dalyvaujančių pirkimo procesuose, atsakomybių paskirstymas ir aiškus atskyrimas, d) vidaus kontrolės priemonių stiprinimas

2. 2017 metais reorganizavus Lietuvos pašto Prevencijos skyrių ir Saugos skyrių į Saugos ir prevencijos departamentą, 2018 m. departamentui priskirtos papildomos funkcijos – tyrimų atlikimas, korupcijos prevencija, švietimas bei informavimas, kurias vykdant vadovaujantis tarptautiniais standartais paremtais kovos su korupcija principais, yra įgyvendinami bei užtikrinami korupcijos prevencijos tikslai ir uždaviniai.)

3. Viešųjų pirkimo modulio sukūrimas dokumentų valdymo sistemoje.

4. 2018 metais pradėtas projektas dėl Bendrovės atitikties valdymo programos sukūrimo ir įdiegimo (CMPL), apimantis visas Bendrovės veiklos sritis, įskaitant ir viešųjų pirkimų organizavimą.

3. VEIKLOS SRITIES VERTINIMO METU NUSTATYTI KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI

(Papunkčiui nurodomi vertinimo metu nustatyti korupcijos rizikos veiksniai dėl teisinės bazės netobulumo / nebuvimo, neaiškių ar neskaidrių sprendimų priėmimo procedūrų, nuolatinio pobūdžio tam tikrų nustatytų procedūrų nesilaikymo, blogos organizacijos kultūros, netinkamos darbų ir procesų kontrolės ir priežiūros mechanizmų ir kt.)

1. Dėl viešųjų pirkimų proceso ir darbuotojų atsakomybių:

2019 metais patvirtinta nauja viešųjų pirkimų „Pirkimų organizavimo tvarka“ (teisės aktų sąrašo 2 punktas), kuri aiškiai nustato pirkimo proceso dalyvius ir jų atsakomybes bei atskiria sprendimų priėmimo ir kontrolės funkcijas viešųjų pirkimų procedūrų vykdymo procese. Standartizuotas procesas sumažina klaidų tikimybę, nes pirkimai vykdomi pagal vienodus procesus, kaip antai: pirkimo plano rengimas ir tikslinimas, pirkimų inicijavimas bei vykdymas, pirkimo dokumentų rengimas ir (ar) jų tikslinimas, teikėjų kvalifikacijos nagrinėjimas ir vertinimas, derybų vedimas, ekspertinis vertinimas, galutinių pasiūlymų vertinimas, sutarčių vykdymo kontrolė ir pan.

Iki 2018 m. rugpjūčio mėn. į viešųjų pirkimo komisijos sudėtį buvo įtraukiami pirkimo užsakovai / iniciatoriai. Tai buvo rizikos veiksnys, kuris galėjo neužtikrinti objektyvių ir nešališkų sprendimų priėmimo. Įsigaliojus naujiems vidaus teisės aktams, šis reglamentavimas ir procesai

pakeisti. Tokiu būdu atskirti pirkimo inicijavimo, pirkimo vykdymo ir sutarčių vykdymo bei jų kontrolės procesai.

Analizuojamu laikotarpiu peržiūrėtas ir išplėstas asmenų, kurie pasirašo konfidencialumo bei nešališkumo deklaracijas, sąrašas. Patvirtintas pareigybių sąrašas, kurie darbuotojai viešai deklaruoja privačius interesus per Valstybinės mokesčių inspekcijos elektroninę deklaravimo sistemą. Minėti sąrašai suderinti tarpusavyje ir tokiu būdu užtikrinama kontrolė, kad pirkimus vykdo tik tam įgaliojimus turintys asmenys.

2. Dėl viešųjų pirkimų poreikio ir planavimo:

2018 m. Bendrovės administracijos darbuotojai pradėjo naudotis dokumentų valdymo sistema, kuri integruota su kitomis Lietuvos pašto naudojamomis informacinėmis sistemomis. Dokumentų valdymo sistemoje buvo sukurtas ir įdiegtas viešųjų pirkimų modulis. Išskirtinis dėmesys skirtas inicijavimo ir pirkimo dokumentų standartizavimui, pavyzdžiui, parengtos tipinės pirkimų protokolų formos, taip pat tipinės pirkimo dokumentų, pirkimo sutarčių, kitos pirkimo dokumentacijos formos, o bendrosios pirkimo ir sutarčių sąlygos taikomos visiems pirkimams be išimties, tuo būdu eliminuojant galimybę korupcijos pasireiškimui, per skirtingų sąlygų tiekėjams nustatymą. Modulyje matosi visų darbuotojų rengiamos, pateiktos, gražintos, patvirtintos pirkimų paraiškos. Pagal tai įmanoma atlikti stebėseną, veiklos auditus bei įsitikinti, ar yra laikomasi vidinių procedūrų.

Viešųjų pirkimų modulis sukurtas taip, kad automatiškai būtų užtikrintas „4 akių principas“, kuris taikomas pirkimo iniciatoriams / užsakovams bei pirkimo organizatoriams. Taip pat nustatyti papildomi prevenciniai reikalavimai, pavyzdžiui, neskelbiama apklausa nuo 10 000 EUR vykdoma iš ne mažiau kaip trijų tiekėjų, išskyrus Įstatyme numatytas išimtis (mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas).

Atsirado papildoma pradedamų viešųjų pirkimų ir sudaromų sandorių didesnė (papildoma) kontrolė. Tam tikrais atvejais, kai atitinkamos kategorijos ir vertės sandoris sudaromas atliekant viešojo pirkimo procedūras, kreipiamasi į Bendrovės Sprendimų priėmimo komitetą bei Bendrovės valdybą, pateikiant esmines pirkimo dokumentų sąlygas ir kitą aktualią informaciją. Tokiu būdu įsitikinama, jog pirkimo poreikis atitiks Bendrovės interesus ir bus parinkta tinkama pirkimo procedūra.

Atitinkamos vertės arba Bendrovės veiklai reikšmingiems pirkimams taikomas dvigubos Valdybos kontrolės mechanizmas – t. y. Valdyba tvirtina tiek esmines viešojo pirkimo sąlygas (prieš pirkimą), tiek po to – esmines sandorio sąlygas prieš sudarant sutartį (pasibaigus pirkimui), tuo būdu užtikrinant, kad pirkimas įvykdytas laikantis visų Valdybos patvirtintų esminių sąlygų. Tais atvejais, kai pirkimo vertė viršija 1/20 Bendrovės įstatinio kapitalo – Valdyba taip pat papildomai vertina visą pirkimo dokumentų paketą, tuo įgyvendinant dar aukštesnį skaidrumo standartą tokių pirkimų atžvilgiu. Šie reikalavimai įtvirtinti Bendrovės įstatuose, tuo būdu užtikrinant aukščiausios galios vidinį teisinį šių klausimų reglamentavimą.

2019 m. Bendrovėje taip pat patvirtinta Sutarčių valdymo ir kontrolės tvarka, kurios pagrindiniai tikslai yra nustatyti sutarčių valdymo bendruosius principus, siekiant efektyviai organizuoti sutarčių administravimo bei vykdymo kontrolės procesus, aprašyti sutarčių valdyme dalyvaujančių darbuotojų funkcijas bei atsakomybes, siekiant racionaliai naudoti Bendrovės resursus. Tvarka reglamentuoja esmines nuostatas dėl sutarčių paruošimo ir suderinimo; sutarčių

pasirašymo ir registravimo; sutarčių vykdymo ir vykdymo kontrolės tuo būdu dar aiškiau reglamentuojant ir sustiprinant visų viešųjų pirkimų procedūrų sudėtinių elementų vidinės kontrolės sistemą. Kiti šiuo metu suplanuoti ir jau pradėti įgyvendinti šios tvarkos įgyvendinimo etapai – visiškai suintegruoti procesai ir dokumentų valdymo sistemos funkcionalumui, kurie mažins žmogiškojo faktoriaus bei klaidų tikimybę, ir tuo būdu leis turėti vienodą sutarčių valdymo ir kontrolės mechanizmą visoje Bendrovėje.

Organizuoti vidiniai mokymai visų Bendrovės skyrių, padalinių, departamentų iniciatoriams, siekiant sustiprinti ir išplėsti jų kompetencijas skaidraus ir efektyvaus viešųjų pirkimų inicijavimo, vykdymo temomis. Po šių mokymų struktūriniai padaliniai:

- gali tiksliai įvertinti sutarčių, pagal kurias įsigyjamąs prekes, paslaugas ar darbai, galiojimo pabaigą ir pirkimo procedūrų trukmę;
- užtikrinti, jog pirkimų paraiška ir techninė specifikacija būtų pateikiama nustatytais terminais ir pan.

Pirkimo iniciatoriams (užsakovams), pirkimų komisijų nariams bei skyrių, padalinių, departamentų vadovams, atsakingiems už sutarčių valdymą ir kontrolę, suorganizuoti mokymai viešųjų ir privačių interesų valdymo temomis.

3. Dėl viešųjų pirkimų prevencinės sistemos:

Bendrovė, siekdama didesnės nešališkos ir vienodos viešųjų pirkimų prevencijos, 2018 metais inicijavo ir vykdo šias papildomas priemones:

1. 2019 metais Valdybai buvo pristatytos korupcijos prevencijos stebėsenos schemos Bendrovėje, kurioms buvo pritarta. Valdyba taip pat aktyviai įtraukta korupcijos stebėsenos procesus – 1 kartą per metus jai teikiama korupcijos stebėsenos ir gautų anoniminių pranešimų ataskaita, jai reguliariai pristatomi visų svarbiausių Bendrovėje atliekamų tyrimų rezultatai. Valdyba taip pat tvirtina aukščiausio lygio šios srities dokumentus – Korupcijos prevencijos politiką ir Viešųjų ir privačių interesų derinimo politiką, tuo būdu aktyviai išitraukdama į Bendrovėje taikomų šių sričių standartų ir jų lygio nustatymą. Vienas iš prioritetų – viešųjų pirkimų sritis. Korupcijos rizikos vertinimą sudaro išankstinė, einamoji ir paskesnioji korupcijos prevencija.

Saugos ir prevencijos departamento Prevencijos ir tyrimų grupės ekspertai yra viešųjų pirkimų komisijos nariai, kurie turi sprendimo teisę. Tokiu būdu užtikrinama einamoji korupcijos prevencija. Pagal vidinius įsakymus jie taip pat turi teisę reguliariai patikrinti bet kurio Bendrovėje vykdomus pirkimus, stebėti Bendrovėje vykdomų pirkimų procedūras.

Visi Bendrovėje rengiami ir (ar) keičiami teisės aktų projektai yra privalomai suderinami su Teisės departamentu ir Saugos ir prevencijos departamentu. Tokiu būdu vykdoma išankstinė korupcijos prevencija.

2. 2019 metais išskirtinis dėmesys skirtas atlikto audito viešųjų pirkimų srityje rekomendacijų įgyvendinimui. Didžioji dalis rekomendacijų įgyvendintos, likusios vykdomos.

3. Siekiant valdyti informaciją apie aktualius teisės aktų pakeitimus ir išorės norminių teisės aktų (įskaitant, bet nepasiribojant viešųjų pirkimų srityje) reikalavimų užtikrinimą Bendrovės veikloje, 2018 metais pradėtas projektas dėl Bendrovės atitikties valdymo programos sukūrimo ir įdiegimo (CMPL). Tokiu būdu užtikrinama teisės aktų projektų stebėseną ir jų laikymasis. Taip pat siekiama iš anksto pasirengti visų privalomųjų norminių teisės aktų reikalavimų įgyvendinimui

Bendrovėje, per reguliarią ir nuolatinę teisės aktų projektų stebėseną bei išankstinį pasirengimą jų įgyvendinimui.

4. SIŪLYMAI DĖL KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIŲ NEIGIAMOS ĮTAKOS PANAIKINIMO AR SUMAŽINIMO

(Pateikiamos siūlomos priemonės veiklos srities vertinimo metu nustatytiems korupcijos rizikos veiksniams mažinti ar panaikinti pagal Lietuvos Respublikos susisiekimo ministrui priskirtų valdymo sričių korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių plano formą:)

Eil. Nr.	Priemonė	Atsakingas vykdytojas (Įstaigos pavadinimas)	Įvykdymo terminas	Laukiamas rezultatas
1.	Parengti pirkimų kontrolės sistemos taisyklės ir procesus.	AB Lietuvos paštas	2020-04-01	Sukurta nuosekli ir tęstinė viešųjų pirkimų prevencinė sistema.
2.	Nustatyti kontrahentų patikrinimo kriterijus ir procesus.	AB Lietuvos paštas	2020-04-01	Viešąjį pirkimą laimėjusio tiekėjo patikimumo įvertinimas.
3.	Sukurti ir įdiegti dokumentų valdymo sistemoje modulį dėl sutarties likučių valdymo.	AB Lietuvos paštas	2020-07-01	Pilnai automatizuota sutarties valdymo ir vykdymo kontrolė.